

12.2.2019

EOAK/4421/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Notari Sanna-Kaisa Frantti

UUDEN TUTKINTOTODISTUKSEN ANTAMINEN KADONNEEN TILALLE

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Itä-Suomen yliopiston terveystieteiden tiedekunnan ja Postin menettelyä. Kantelijan mukaan yliopisto oli postittanut hänelle tutkintotodistuksen, joka oli hävinnyt postin-kuljetuksen aikana. Kantelijalle ei ollut suostuttu kirjoittamaan uutta alkuperäistä tutkintotodistusta, eikä Postikaan ollut ottanut kadonneesta kirjelähetyksestä minkäänlaista vastuuta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Itä-Suomen yliopistoa pyydettiin antamaan selvitys, jossa tuli ottaa kantaa erityisesti siihen, miten tutkintotodistus oli postitettu kantelijalle ja miksi yliopisto ei ollut suostunut kirjoittamaan uutta tutkintotodistusta kadonneen tilalle.

Itä-Suomen yliopiston rehtori antoi 11.1.2019 päivätyn selvityksen, jossa todetaan seuraavaa.

Itä-Suomen yliopiston ohjeiden mukaan opiskelijan suoritettua kaikki tutkintoon vaadittavat opinnot ja saatuaan niistä suoritusmerkinnät hän voi hakea tutkintoa omalta tiedekunnaltaan. Tutkintoa haetaan oman tiedekunnan tutkinnonhakulomakkeella. Tällä lomakkeella opiskelija valitsee, noutaako hän tutkintotodistuksen yliopistolta vai postitetaanko se hänelle. Tutkinnon hakemisen yhteydessä opiskelijat saavat tiedon siitä, että yliopiston ohjeistuksen mukaan kadonneen tai tuhoutuneen todistuksen tilalle ei anneta uutta alkuperäistä tutkintotodistusta vaan yliopiston oikeaksi todistama kopio. Selvityksen mukaan tämä käytäntö on pääsääntöisesti käytössä Suomen yliopistoissa.

Kantelija oli pyytänyt tutkinnonhakulomakkeessaan, että terveystieteiden tiedekunta postittaa hänen suorittamansa tutkinnon todistuksen. Terveystieteiden tiedekunta oli lähettänyt alkuperäisen tutkintotodistuksen tavallisena postikirjeenä kantelijalle 20.6.2018. Kantelija oli ilmoittanut yliopistolle, ettei hän ollut saanut alkuperäistä tutkintotodistusta, vaan se oli hävinnyt postissa. Terveystieteiden tiedekunta oli lähettänyt kantelijalle kopion alkuperäisestä tutkintotodistuksesta postissa hävinneen tilalle. Kantelija ei kuitenkaan ollut tyytynyt oikeaksi todistettuun kopioon vaan oli edellyttänyt uuden alkuperäisen tutkintotodistuksen saamista. Terveystieteiden tiedekunta oli kuitenkin kieltäytynyt toimittamasta uutta tutkintotodistusta vedoten vallitsevaan käytäntöön, minkä seurauksena kantelija oli tehnyt asiasta kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Itä-Suomen yliopisto on arvioinut asiaa uudelleen ja päättänyt muuttaa käytänteitään siten, että postissa hävinneen alkuperäisen tutkintotodistuksen tilalle voidaan toimittaa uusi tutkintotodistus, joka korvaa aikaisemman tutkintotodistuksen.

Terveystieteiden tiedekunta on postittanut kantelijalle uuden tutkintotodistuksen 11.1.2019.

3 RATKAISU

3.1 Itä-Suomen yliopiston menettely

3.1.1 Oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa 2 momentin mukaan ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansallisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yliopistolain 30 §:n 1 momentin mukaan yliopistossa ja ylioppilaskunnassa sovelletaan hallintolakeja niiden hoitaessa julkista hallintotehtävää.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on järjestettävä siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Säännös korostaa paitsi hallinnon tehokkuutta myös asiakaslähtöisyyttä (HE 72/2002 vp, s. 56).

Tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n 1 momentin mukaan yliopisto antaa opiskelijalle hänen suorittamastaan alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta tutkintotodistuksen. Kyseisessä lainkohdassa säädetään lähemmin siitä, mitä tietoja tutkintotodistuksesta tulee käydä ilmi.

3.1.2 Kannanotto

Yliopiston tulee antaa opiskelijalle todistus hänen suorittamastaan korkeakoulututkinnosta. Uuden alkuperäisen tutkintotodistuksen antamisesta kadonneen tai tuhoutuneen todistuksen tilalle ei ole erikseen säädetty.

Tutkintotodistuksen voi yliopiston selvityksen perusteella saada kahdella tavalla: joko noutamalla sen yliopistolta tai postitse. Edellinen on käsitykseni mukaan varmin keino saada alkuperä-

räinen todistus, kun taas jälkimmäiseen voi liittyä postin kulkuvarmuuteen liittyviä ja asianosaisesta riippumattomia epävarmuustekijöitä, jotka ilmeisestikin olivat konkretisoituneet nyt esillä olevassa tapauksessa.

Kaikilla ei välttämättä ole esimerkiksi pitkien etäisyyksien, matkoista aiheutuvien kustannusten tai muiden käytännön syiden vuoksi mahdollisuutta matkustaa yliopistopaikkakunnalle vain todistuksen noutamista varten. Jos henkilö valitsee toimitustavaksi postituksen ja tutkintotodistus katoaa jo postinkuljetuksen aikana, tällainen tutkinnon suorittanut henkilö ei ole missään vaiheessa saanut itselleen alkuperäistä tutkintotodistusta. Jos hänelle ei tällaisessa – ilmeisen poikkeuksellisessa – tilanteessa suostuttaisi antamaan uutta todistusta, hän joutuisi lopputulokseltaan käytännössä erilaiseen asemaan kuin ne, jotka ovat voineet noutaa todistuksen ja jotka ovat siten saaneet itselleen alkuperäisen tutkintotodistuksen.

En tässä yhteydessä voi enemmälti arvioida alkuperäisen tutkintotodistuksen käytännön merkitystä esimerkiksi siitä näkökulmasta, edellytetäänkö sitä jossakin yhteydessä nimenomaisesti esitettäväksi, vai onko yliopiston oikeaksi todistama kopio riittävä. Mielestäni ei kuitenkaan sovi sivuuttaa alkuperäisen todistuksen merkitystä saajalleen.

Siten uuden tutkintotodistuksen antamisesta kieltäytyminen tilanteessa, jossa todistus on tutkinnon suorittaneesta henkilöstä riippumattomista syistä joutunut jo postinkuljetuksen aikana hukkaan, olisi mielestäni lähtökohtaisesti ongelmallista tutkinnon suorittaneiden henkilöiden yhdenvertaisuuden ja hyvän hallinnon palveluperiaatteeseen sisältyvän asiakaslähtöisyyden näkökulmasta.

Pidän myönteisenä, että Itä-Suomen yliopisto on kanteluasiaa selvittäessä sittemmin päättänyt muuttaa käytäntöään. Postissa hävinneen alkuperäisen tutkintotodistuksen tilalle voidaan nyttemmin toimittaa uusi tutkintotodistus, joskin yliopiston verkkosivuilla on ainakin vielä kuluvan vuoden helmikuun alkupuolella ollut asiasta vanhentunutta tietoa.

Katson, ettei asia edellytä enempiä toimenpiteitäni kuin että saatan edellä esittämäni näkökohdat yliopiston tietoon.

3.2 Postin menettely

Postitoiminnan kyseessä ollen oikeusasiamies voi valvoa postilainsäädännön mukaisen yleispalvelun harjoittamista. Tämä postiyritykselle postilain nojalla asetettu yleispalveluvelvoite ei kuitenkaan kata kaikkea Postin postitoimintaa, vaan se koskee vain laissa erikseen määriteltyjen postilähetysten käsittelyä.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella ei ole ollut yksiselitteisesti arvioitavissa, onko tutkintotodistuksen sisältänyt postilähetys kuulunut yleispalveluvelvoitteen piiriin. Toisaalta oikeusasiamiehen kirjallisessa kantelumenettelyssä olisi joka tapauksessa vaikea saada kirjaimattoman postilähetysten käsittelystä ja kulusta sellaista selvitystä, jonka perusteella asiaan olisi mahdollista ottaa aukottomasti kantaa. Tämän vuoksi ja kun asia on yliopiston toimenpitein joka tapauksessa jo korjautunut, katson, ettei asian enemmälle arvioimiselle ole Postin osalta enää laillisuusvalvonnallista tarvetta.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän Itä-Suomen yliopiston huomiota siihen, mitä olen edellä kohdassa 3.1.2 todennut. Tässä tarkoituksessa lähetän yliopistolle jäljennöksen päätöksestäni.

Asian mahdollisen yleisemmän merkityksen vuoksi lähetän päätökseni tiedoksi myös opetus- ja kulttuuriministeriölle.